

Resseña de l'exposició «L'experiment com a obra d'art»

El Museu d'Història de la Ciència i la Medicina de l'Institut Interuniversitari López Piñero acull l'exposició temporal «L'experiment com a obra d'art», que commemora el 125è aniversari dels estudis sobre química a la Universitat de València. L'exposició persegueix posar en valor el patrimoni científic que conserva la institució oferint la possibilitat d'aproximar-se als elements exposats amb una òptica distinta de l'habitual, més centrada en l'experiència estètica que en la descripció funcional dels objectes. Compta amb un total de 23 instruments científics, procedents de l'antiga Facultat de Ciències, i 27 llibres de caràcter científic publicats en la mateixa dècada que es va inaugurar aquesta facultat, procedents del fons de la Biblioteca Històricomèdica Vicent Peset Llorca. Les peces s'exposen acompanyades d'una selecció de cites que fan referència al paper central de l'activitat científica dins de la cultura, presents en l'obra d'autors provinents, majoritàriament, de disciplines que no hi estan directament relacionades.

Segons expliquen els comissaris de l'exposició, Josep Simon i José Ramón Bertomeu, l'objectiu és mostrar el valor dels objectes dedicats a la investigació com a peces artístiques, estètiques i patrimonials. En paraules de Simón: «és una proposta per al goig estètic del visitant al voltant d'unes peces que no són les habituals en les exposicions, per exemple, de l'àmbit de l'art». Els instruments estan datats entre 1880 i 1980; entre aquests hi trobem majoritàriament aparells òptics i balances, però també hi ha exemplars dedicats a mesures electroquímiques i altres tècniques. La informació proporcionada sobre cada objecte és molt concisa i apareix indicada seguint criteris més propis de les galeries d'art que del que esperaríem trobar en un museu de ciència. En cada vitrina hi ha anotats el nom, la data, el material de fabricació i l'origen de cada instrument, una cartella que seria molt més habitual de la disposició d'obres que esperaríem trobar en una exposició d'escultura. En el cas dels llibres, es troben exposats en un llarg expositor amb la seua corresponent referència bibliogràfica, seguint

un sistema d'exposició molt més habitual per a aquestes obres. A més a més, entre els diferents expositors i a les parets del passadís hi trobem una col·lecció de cites que animen a la reflexió sobre la transcendència de la ciència com a element de la cultura que els objectes exposats simbolitzen de manera material. Podem posar com a exemple la reflexió que forma part d'una cita del filòsof Gilbert Simondon: «La cultura està així desequilibrada perquè reconeix certs objectes, com els objectes artístics, i els atorga dret de ciutadania en el món dels significats, mentre que en margina uns altres, i particularment els objectes tècnics, a viure en un món desproveït d'estructura i significats, en què sols existeix un ús, una funció útil». Amb aquestes línies es podria resumir l'esperit general que impregna l'exposició.

Al llarg de tot el recorregut el que trobem és una porta oberta al diàleg entre dues disciplines aparentment separades: l'art i la ciència. L'experiència estètica provocada pel descobriment dels aparells d'ús quotidià en els laboratoris de química qüestiona aquesta frontera i posa en relleu les característiques que generalment només poden ser apreciades pels seus usuaris. El disseny de l'instrument, la cura amb què han estat treballats els materials de precisió o, fins i tot, les marques d'ús acumulades durant els anys són detalls que fins ara només havien observat els que tenien accés als laboratoris. En algunes peces, fins i tot, es conserven els cartells amb les normes d'ús destinades als usuaris. En resum, es tracta d'una finestra oberta al treball realitzat a la Facultat de Ciències i la posterior Facultat de Química durant més d'un segle, però aquesta vegada observant-lo des d'un lloc diferent, des del qual podem aplicar-hi una nova perspectiva, pròpia de les disciplines artístiques. En aquest sentit, el professor Bertomeu recomana acudir-hi «amb una mirada oberta i llibertat per a gaudir de les qualitats estètiques de peces que no trobarà habitualment a museus d'art ni, inclús, als museus de ciència tampoc». Aquesta nova perspectiva serveix per a obrir el debat sobre quins són els límits d'allò que és considerat com a art o el valor de la ciència com a element cultural més enllà de les seues aplicacions pràctiques. Amb tot, no sembla pas que la intenció última de l'exposició siga donar resposta a aquestes preguntes, sinó més aviat servir de suport material d'aquestes reflexions.

L'experiència oferida al visitant el convida a traslladar-se al bell mig d'aquest diàleg epistemològic. Si bé és cert que la sensació produïda en caminar entre les diferents vitrines expositores s'assembla a la visita a una galeria d'art, la manera d'apreciar les obres exposades difereix considerablement. En no disposar d'elements teòrics de referència per a valorar-les, tals com els elements propis d'un moviment artístic o el coneixement de les tècniques de treball, l'interès del visitant acabarà traslladant-se cap a altres qüestions. Segurament l'efecte majoritari sobre el públic general siga despertar la curiositat al voltant del seu funcionament o finalitat, el que permet traslladar-se mentalment als laboratoris de l'època. També pot evocar la necessària cura associada al seu ús o inclús a la fabricació dels seus elements. O la complexitat que implica a vegades el treball de fabricació d'instruments d'alta precisió com són alguns dels que es troben exposats. En definitiva, aquesta mostra ofereix la possibilitat d'explorar

una allau de sensacions diferents a les que solen experimentar el usuaris habituals d'un museu d'art o, també, de ciència. Una oferta que també pretén ser, a la vegada, «un homenatge a les diferents persones que els han utilitzat [els instruments] i un reconeixement del treball de tots aquells que han lluitat per tal de conservar-los, restaurar-los i transformar-los així en un patrimoni viu, al servei de l'educació pública i la reflexió crítica», tal i com ens recorda el panell introductori de l'exposició.

Lluís Pascual i Vidal.